

Jaciment:	Casa de la moneda
Municipi:	Besalú
Comarca:	La Garrotxa
Tipus de jaciment:	Medieval i modern
Campanya:	24 de març a 1 d'octubre de 2006.
Direcció:	Marc Sureda

Memòria arqueològica del control del moviment de terres a la casa de la moneda de Besalú.

Marc Sureda i Jubany.

1. Fitxa tècnica del jaciment.

Municipi:	Besalú
Comarca:	La Garrotxa
Localització:	Plànol E:1/5000 Besalú 257-6-7 (302-87). Institut Cartogràfic de Catalunya
Coordenades U.T.M.	X: 475.290 Y: 672.220
Altitud:	158,60 m.s.n.m.
Tipus de jaciment:	medieval modern i contemporani
Cronologia:	ss. IX-XX

Bibliografia:F. Busquets i C. Freixa, Actuacions arqueològiques en el centre històric de Besalú (La Garrotxa): carrer del Portalet, carrer del Pont Vell, carrer Major, carrer Tallaferro i carrer de la Devesa, *Quartas Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Figueres, 1998, 300-319.

Mir F., *El centre històric de Besalú. Estudi urbanístic*, Ed. El Bassegoda, Olot 1995.

2. Índex.

1. Fitxa tècnica del jaciment.	2
2. Índex.	3
3. Descripció geogràfica i context històric.	4
4. Bibliografia	6
5. Motivacions i objectius de la intervenció arqueològica.	7
6. Metodologia de treball.	8
7. Resultats i conclusions	9
Planimetria.	
Reportage fotogràfic	

3. descripció geogràfica i context històric.

L'immoble objecte de la intervenció arqueològica preventiva és conegut popularment com la Casa de la Moneda. Es troba situat a la galta de llevant del carrer Comte Bernat Tallaferro que és un dels principals eixos viaris del centre històric de la vila.

El municipi de Besalú (La Garrotxa) es troba situat a la conca mitjana del riu Fluvià. La població s'assenta sobre una plana al·luvial quaternària posteriorment fressada pel mateix riu i per petits afluents que convergeixen en aquest indret: la riera Capellada, el Ganganell i el Junyell.

El centre històric s'estén pel turó format per l'antic recinte del castell i del priorat de Santa Maria que juntament amb el sector de la Devesa i el capdamunt del carrer Bernat Tallaferro, al nord-est formen el que històricament s'ha anomenat com la Força Vella de Besalú. Tanmateix el centre històric s'escampa a l'empara del turó en una pla que integra el barri format per Sant Vicenç i el carrer Major, la plaça i el carrer del pont, per una banda, i el Prat de Sant Pere, per l'altra, ja a l'extrem sud de la vila.

L'accés es pot fer pel nord des del tram urbà de la carretera comarcal C-150 pujant pel carrer de la Devesa on hi ha una porta secundària. També des de la plaça, a migdia, enfilant el carrer Bernat Tallaferro.

Les notícies històriques assenyalen el turó del castell i de Santa Maria, un punt dominant sobre una important cruïlla de comunicacions, com l'origen de Besalú.

Els primers indicis clars d'ocupació humana, per bé que aïllats i inconnexes, es remunten a la primera edat del Ferro (650/600 a.C.) i apunten la Devesa i el tram nord del carrer Bernat Tallaferro com l'indret on s'hauria fundat un assentament de l'ibèric final (segona meitat del segle II a.C.). De l'hàbitat inicial se'n tenen escasses dades físiques però el descobriment d'un camp de sitges a la Devesa associat a estructures d'habitació en palesen l'existència.

Seguint a la zona de la Devesa, i sobre l'antic camp de Sitges, a principis del segle I a.C., es va bastir una casa o cases, ja en ple procés de romanització, que hauria funcionat durant almenys la primera meitat d'aquell segle. Això significa que aparentment hi va haver continuïtat de poblament durant aquell període. De fet les reformes i refaccions dels segles I i III d.C. i altres posteriors al segle IV d.C. detectades sobre les estructures republicanes apunten en aquesta direcció per a tota l'antiguitat.

En el seguiment arqueològic de la canalització del gas pel centre històric es va posar de manifest que l'hàbitat d'època romana estava estès també més enllà del turó, especialment pels entorns del carrer Major. Sovint s'ha especulat sobre quina mena d'establiment romà hi havia a Besalú. Deuria ser prou consolidat i potent com perquè a la tardoantiguitat es configurés en un *castrum*. És el *castrum Bisulduni* que s'esmenta en els documents dels segles X com a capital del comtat homònim. Però que caldria entendre com una població enlairada i fortificada i no pas com un castell feudal.

El pati de la casa de la moneda que estava ubicat al nord de l'edifici es va alienar i va passar a titularitat municipal ja el 2003. En aquest lloc i a instàncies de l'ajuntament, s'hi va endegar una excavació arqueològica entre els mesos de desembre de 2003 i gener de 2004 que va permetre descobrir estructures

d'habitació d'època carolíngia que indirectament situaven la construcció de la muralla en el mateix context històric, malgrat que en un moment indeterminat dels segles IX-X.

A finals del segle X es fundava i dotava el monestir benedictí de Sant Pere i una canònica a l'església de Sant Genís i Sant Miquel que arribà a esdevenir la seu del bisbat de Besalú en els tres anys que perdurà (1017-1020).

El segle XI és un període on la vila de Besalú culmina un procés de forta rellevància històrica encetat uns anys abans. Si, en el segle X, els comtes de Besalú van fundar el monestir de Sant Pere i van instituir una canònica a l'església de Sant Genís i Sant Miquel, en el segle XI van aconseguir, per bé que efímerament, el bisbat de Besalú amb seu a l'església suara esmentada (1017-1020), es va construir el castell comtal i es va fortificar de nou el recinte de la Força. El 1029, en una acta de pacificació entre el comte Guillem (1020-1052) i l'abat de St Pere, l'abat donava 300 mesures de calç prop de l'edifici del palau del comte (M. Galimany, 1990, 192). Era el *castro novo* dels documents. A diferència de l'anterior aquest era un castell feudal i nó una zona urbana fortificada. També es va bastir un nou recinte murat destinat a protegir i tancar el barri crescut al peu del turo al voltant de la plaça i dels actuals carrers Major i del Pont Vell. La construcció del mateix pont data d'aquest moment

El 1111 s'extingia el casal comtal de Besalú però el procés de creixement urbà no es va aturar. A finals del segle XII es començava a urbanitzar el Prat de Sant Pere sota la tutela i domini del cenobi i en arribar al segle XIII s'enderrocava part de la muralla del Ganganell bastida el segle XI

En el segle XIV el rei Pere III ordenava el redreçament de les velles defenses de Besalú i la construcció d'una nova muralla que acollia dins el seu recinte tots els establiments urbans fins aleshores desprotegits especialment el Prat de Sant Pere i el barri del Torell. Aquests murs, bastits a la segona meitat del segle, ampliaven les defenses des de Rocafort cap el sud vorejant el Fluvià amb els portals del pont, dels jueus i d'en Closes (Portalet). Després per l'actual carrer de les hortes on un portal hi baixava, continuava fins a trobar-se amb el camí d'Olot on hi havia situat el portal homònim. Allí canviava de sentit i pujava per la galta de llevant del que ara és el Passeig Pare Pujiula (antic Firal), fins a trobar-se amb el portal de Portaguera (Ganganell). El barri del Torell també es protegia amb un nou mur on s'obria un portal del mateix nom. Finalment enllaçava amb els murs antics vora Santa Maria de Bell.lloc on hi havia el darrer portal.

El segle XV marca la decadència de Besalú en contrast amb altres viles emergents com Olot. Les vicissituds històriques i la transcendència militar de Besalú varen passar factura a la població especialment en el segle XVII.

4. Bibliografia.

- J. A. Adell, Vila de Besalú, *Catalunya Romànica*, vol. IV, *La Garrotxa*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1990, 162-168.
- J. Alanyà Roig, Besalú, *vida i organització d'una juderia*, Besalú, 1996.
- F. Busquets i C. Freixa, Actuacions arqueològiques en el centre històric de Besalú (La Garrotxa): carrer del Portalet, carrer del Pont Vell, carrer Major, carrer Tallaferro i carrer de la Devesa, *Quartas Jornades d'Arqueologia de les Comarques de Girona*, Figueres, 1998, 300-319.
- M. Galimany, Sant Pere de Besalú, *Catalunya Romànica*, vol. IV, *La Garrotxa*, Enciclopèdia Catalana, Barcelona 1990, 190.
- R. Grabolosa, *Besalú: un país aspre i antic*, 2ª edició, Ed. Montblanc-Martín, col·lecció de monografies locals, 1973.
- M. Grau Montserrat, *La judería de Besalú (Girona) (siglos XIII al XV)*, Col·lecció Font Moixina, Olot, 1997.
- Junyent, E. (1972) Algunes remarques a l'entron de Santa Maria de Besalú, *I Assemblea d'Estudis sobre el Comtat (Besalú 1968)*, Olot 13-20.
- Llinàs J., Mallorquí E., Merino J. & Montalbán C. (2003), *El castell de Sant Joan de Lloret*, Col·lecció Els Frares, Lloret de Mar. F. J. Mir del Pozo, *El centre històric de Besalú. Estudi urbanístic*, Ed. Edicions el Bassegoda, Olot, 1995.
- Marquès J.M., Pergamins de Santa Maria de Besalú a l'arxiu Diocesà de Girona, *Annals*, 1990-1991, Patronat d'Estudis històrics d'Olot i comarca, 239-310.
- N. El Molar, Edificios religiosos de los judíos en Besalú, *Misión*, núm. 498, Olot, 1965.
- F. J. Mir del Pozo, Estructura urbana de Besalú a la Baixa Edat Mitjana, *V Assemblea d'Estudis del comtat de Besalú*, Besalú, 1983, 223-241.
- Mir F., (1995) *El centre històric de Besal. Estudi urbanístic*, Ed. El Bassegoda, Olot
- Montsalvatje F., (1889), *Noticias históricas. Besalú. Su historia, sus condes, su obispado y sus monumentos*, vol. I, Olot.
- Montsalvatje F., (1890), *Noticias históricas. Besalú. Su historia, sus condes, su obispado y sus monumentos*, vol. II, Olot.
- A. del Pozo Pujol de Senillosa, Pedro IV y las murallas de Besalú, *Amics de Besalú*, *VII Assemblea d'Estudis del seu Comtat*, 1991, 205-224.
- J. Ma de Solà-Morales, Llinatges besalunencs dels segles XIV i XV, *la Assemblea d'Estudis del Comtat de Besalú*, 1968, 169-225.
- J. Ma de Solà-Morales, *Construcció, reconstruccions i reformes del Pont Romànic de Besalú*, Biblioteca Olotina, Olot, 1971.
- Pons i Guri J.M., Palou H., (2002) *Un cartoral de la canònica agustiniana de Santa Maria del castell de Besalú (segles X-XV)*, Fundació Noguera, Barcelona.
- Sobrequés S., Riera S., Rovira M. & Ordeig R., (2003), *Catalunya Carolíngia*, vol. V, *Els comtats de Girona, Besalú i Peralada, segona part*, Barcelona, 2003.

5. Motivacions i objectius de la intervenció arqueològica.

Entre els dies 24 de març i l'1 d'octubre de 2006 es va realitzar una intervenció arqueològica preventiva a la Casa de la moneda de Besalú. El 2005 l'empresa constructora Construccions Guardiola SL. Iniciava l'execució de les obres d'un projecte de rehabilitació total de l'edifici que l'havia de transformar i adaptar en uns apartaments i habitatges particulars. Malgrat que l'afectació del subsòl era a priori molt limitada, la Comissió de Patrimoni i el mateix Servei d'Arqueologia de la Generalitat dictaminaren el control arqueològic de les obres. L'interès patrimonial era innegable perquè, cal esmentar que un tram notable de la muralla i una torre que passen pel carrer Rocafort queden incloses dins la finca.

Tant la torre com la muralla estaven protegides i no es van afectar. En canvi la complexa distribució interna es reformava abastament. L'edifici havia estat durant molts anys la caserna de la Guàrdia civil. Aquest ús va afavorir anys enrera l'enderroc de parets i la construcció d'envans moderns que desvirtuaven els elements constructius anteriors. Efectivament, de les tres plantes, la noble i la segona mostraven, en conjunt, una estructura de segles XIX i XX que es va confirmar amb el control arqueològic car, tret de la muralla i la torre, es conservaven pocs testimonis arquitectònics antics.

La planta baixa, en canvi, conservava l'estructura aparentment d'època medieval, percepció que es va confirmar més endavant.

La intervenció arqueològica va consistir en el control dels petits moviments de terres, és a dir, en els rebaixos del subsòl provocats per la fonamentació nova i les rases per als desguassos moderns, però també es va controlar que no es malmenaven ni la muralla ni la torre incloses dins la finca, tot documentant-ne les traces en planta i alçada.

La direcció dels treballs els assumia Marc Sureda i Juvany. Malgrat que les dates expressades en el permís de la intervenció eren molt dilatades en el temps, val a dir que el seguiment arqueològic no fou intensiu durant el període. Normalment s'hi efectuaven tres visites d'obra a la setmana amb una durada mitjana de dues o tres hores per cadascuna. Les El treball arqueològic real perdurà fins al 26 de juliol quan les obres d'enderroc, de fonamentació i les rases ja s'havien enllestit. Les obres de rehabilitació varen continuar fins al 2008 però ja no hi va haver cap actuació ni en el subsòl, ni en els elements patrimonials de l'edifici. Per aquesta raó entrava amb data de 14 de setembre de 2006 en el registre de la delegació gironina del Departament de Cultura de la Generalitat una carta on es notificava la finalització de la intervenció arqueològica des del dia 26 de juliol.

6. Metodología de treball.

Sense cap mena de dubte es tractava d'una intervenció singular car resultava més important l'observació i l'anàlisi de les estructures en alçada que no pas l'extracció de terres del subsòl que, malgrat tot també se'n van realitzar. Pel que fa referència als elements arquitectònics, és a dir, murs, portes, finestres... medievals es va convenir amb el constructor que cap envà i que cap paret s'enderrocaria sense verificar abans l'entitat i la importància patrimonial. És així com, de mica en mica, es van anar eliminant les parets i sostres moderns (segles XIX i XX). Finalment només restaren dempeus els elements arquitectònics medievals i, naturalment, la torre i la muralla.

En referència a les extraccions de terra aquestes es van concentrar en el pati interior de la finca car en aquest punt, s'havien de fonamentar uns quants pilars metàl·lics en el subsòl. Els fonaments consistiren en una sola de formigó armat general per al pati però de poca fondària. Es va rebaixar fins a una profunditat de 60 cm respecte del nivell de paviment del pati. Amb això s'inclouïa la rasa per soterrar la xarxa de servei: clavegueram, aigua... La veritat és que els resultats arqueològics en el pati varen resultar negatius perquè es van extreure sediments moderns (segle XIX) i no es va arribar a estratigrafies més antigues. Donada la uniformitat dels sediments i la cronologia tan recent que aportaven els materials es va decidir no donar referència d'unitat estratigràfica ni agafar mostres de material ceràmic.

7. Resultats i conclusions.

Seguidament es descriuen i detallen els diferents elements arqueològics i arquitectònics d'interès històric i arqueològic documentats durant el control efectuat a la finca de la casa de la moneda. Són els següents:

La muralla.

Venint del turó del castell, la muralla travessa el carrer Comte Bernat Tallaferro i es dirigeix després cap a llevant fins a trobar el cap de migdia del carrer Rocafort. En arribar a aquest punt gira en sentit nord, tot flanquejant dit carrer, fins que torna a girar, ara cap a ponent, on es perd poc abans de la confluència amb el cap de tramuntana del carrer Tallaferro.

Estructuralment forma part del primer cinturó murallat conegut, és a dir, de la muralla del *castrum* com esmenten les fonts escrites més antigues. És el cas, per exemple, de l'acta de fundació d'una canònica aquisgranesa que instituïa el comte Miró Bonfill a l'església de Sant Genís de Besalú l'any 977 situant-la,

(...) *sita infra muros castris Bisulduni*¹.

El mot *castrum* prové de la terminologia militar romana i designa un campament fortificat estable. A l'antiguitat tardana el concepte evoluciona per convertir-se en un poblament civil fortificat que no arriba a l'estatut d'una ciutat. La dimensió del recinte era considerable car arribava fins al futur barri de Bell-lloc. La proximitat s'observa a la butlla del papa Gregori V de l'any 998 on es diu de l'església de Santa Maria i Sant Joan de Besalú (la futura Santa Maria de Bell-lloc)

(...) *est prope menia Bisulduni* (...).²

En qualsevol cas era un recinte urbà i no tenia res a veure amb el castell feudal que va existir en el turó de Santa Maria a partir del segle XI.

El llenç integrat dins la finca de la casa de la moneda, s'alça des de la base a peu pla del carrer i perfectament conservada fins als 11 o 12 m. La tècnica constructiva, perfectament visible, en el tram del carrer Rocafort manté forts paral·lelismes amb d'altres recintes defensius ben coneguts d'època carolíngia com ara el cas del *Castellum Vellousos*, aixecat sobre el turó de l'antic *oppidum* ibèric del Puig de Sant Andreu d'Ullastret a principis del segle IX i, encara més, el de la muralla carolíngia de Girona, ben datada arqueològicament vers els darrers anys del segle VIII³. La muralla del carrer Rocafort és molt similar a la dels exemples citats. Es tracta d'una

¹ J.M. Pons i Guri, H. Palou, *Un cartoral de la canònica agustiniana de Santa maria del castell de Besalú (segles X-XV)*, Fundació Noguera, Col·lecció diplomataris, Barcelona, 2002, doc. núm. 2.

² J.M. Pons i Guri, H. Palou, *Un cartoral de la canònica agustiniana de Santa maria del castell de Besalú (segles X-XV)*, Fundació Noguera, Col·lecció diplomataris, Barcelona, 2002, doc. núm. 29. Veieu també F. Montsalvatje, *Noticias históricas, Besalú, sus condes, su obispado y sus monumentos* vol. II, ap. XIV, Olot, 1890, 248-251.

³ J. Canal, E. Canal, J.M. Nolla i J. Sagrera, "El castellum vellousos del Puig de Sant Andreu (Ullastret, Baix Empordà). Vida i mort d'una fortificació carolíngia". *Estudis del Baix Empordà*, 24, Sant Feliu de Guíxols 2005, 5-54. J. Canal, E. Canal, J.M. Nolla i J. Sagrera, *Girona, de Carlemany al feudalisme (785-1057). El trànsit de la ciutat antiga a l'època medieval*. (Col·lecció Història urbana de Girona, 5). Girona 2003. J.M. Nolla, Ll. Palia, J. Sagrera, M. Sureda, E. Canal, G. García, M.J. Lloveras i J. Canal, Del forum a la plaça de la Catedral. Evolució històricourbanística del sector septentrional de la ciutat de Girona. (Col·lecció Història urbana de Girona, 8), Girona 2008

obra massissa que arriba quasi als 3m de gruix i que arriba ben conservada fins a una alçada superior als 11m d'alçada. Es forneix bàsicament a partir de filades més o menys rectes de còdols retocats lligats amb un morter espès i molt sòlid. De fet, tècnicament és molt propera a l'opus caementicium. Les continuades marques i evidències que mostra el llenç que ressegueix el carrer Rocafort permet copsar els diferents trams d'encofrat d'uns 2 o 3 metres de llarg per un aproximadament d'alt.

La torre del carrer Rocafort.

Situada en un angle de la muralla del carrer Rocafort però incorporada dins la finca de la casa de la moneda. La torre era una estructura massissa de pedra i morter de calç de planta quadrada amb 600 cm de costat ben imbricada amb la muralla. Es conserva prou fins al nivell de combat. Més amunt els murs de façana presenten reformes dels segles XV amb espitlleres habilitades per disparar amb armes de foc i altres afegits posteriors. En total arriba als 15 m aproximadament. La base és massissa i segueix el mateix model constructiu de la muralla amb la que està perfectament lligada, dada que denota que ambdues es van aixecar alhora. La primera referència documental coneguda data de l'any 1560. Llavors els jurats de la vila com a administradors de l'Almoina dels pobres de Besalú establiren a Jaume Sunyer, pare de Besalú, un pati de terra situat dins la Força i prop el portal (el del carrer Tallaferro) que afrontava a llevant amb el mur de la vila i part amb la torre caïda que sembla que és el nom que rebia aleshores.⁴

La torre veïna del portal del carrer Bernat Tallaferro.

Segurament era la que defensava el veí portal de la muralla situat en el carrer i fora de l'àmbit de la casa de la moneda. Es va identificar molt darrerament durant les obres de rehabilitació en el límit més meridional de l'immoble. Les primeres inspeccions arqueològiques a la finca constataren la pèrdua de qualsevol rastre de la muralla que venint del carrer Rocafort hauria de girar en direcció est oest per anar a trobar el portal del carrer. Això feu sospitar que, temps enrera, aquest pany fou enderrocat i el seu espai aprofitat com a superfície útil habitable. Quan es van enderrocar els darrers envans interiors i es va deixar l'espai diàfan es va comprovar que, efectivament, la muralla havia estat destruïda d'antic fins a la base, a nivell del carrer Tallaferro. Tanmateix el seu traçat es dibuixava nítidament a terra.⁵ Especialment el de la torre que es definia com una estructura de planta pràcticament quadrada de 6 per 6m idèntica a l'altra torre veïna, aquesta però ben conservada. Només es conservava el sòcol inferior de la base massissa. L'aspecte era similar al de la resta de la muralla del carrer, fins i tot a nivell de morter, tret de la cara de llevant. Aquí es conservaven unes filades de blocs de gres groguenc de més de 50 cm de llarg disposats en filades rectes. Sense dubtes possibles els blocs són aprofitats d'un edifici antic, presumiblement romà i potser d'una tomba monumental romana. Recordem que altres carreus de característiques similars es conserven col·locats com a material d'aprofitament a la muralla del carrer Tallaferro i ben a prop del portal.

⁴ AMB (V-1) 4. Almoina de Besalú. Llibre de ressenyes dels documents (1624), fol. 3 v. Doc. núm. 7.

⁵ Voldríem agrair a Lluís Guinó, alcalde de Besalú, i a Mari Fauró, cap de l'oficina municipal de turisme, l'advertiment de la troballa a la primavera de 2008.

El portal.

A mitja costa del carrer Comte Bernat Tallaferro s'alça tant majestuós com sobri un portal obert en el llenç de la muralla que baixa del turó del castell, travessa el carrer cap a llevant i s'encasta contra la façana oriental del carrer que ja pertany a la finca de la casa de la moneda. El portal mateis sembla posterior a la construcció de la muralla on s'obre. Encara s'observa per dins que, en construir-lo, van esborancar la muralla deixant sense polir els retalls en el mur. La cara externa, en canvi, és més acurada. L'element dominant és l'arc de mig punt obrat amb dovelles de pedres estretes col·locades a llibret i un senzill guardapols que les corona des de la imposta. Formalment s'adiu amb les maneres pròpies de l'arquitectura romànica del segle XI i, per tant, es podria relacionar indirectament amb construcció del castell comtal. Tanmateix els textos medievals que l'esmenten explícitament remunten només a principis del segle XIV.⁶

El pati.

L'entrada a la casa de la moneda es fa des del carrer Tallaferro i dona accés a un pati interior on es troba l'escala principal. La configuració del pati, de l'escala així com de la llotja del primer pis corresponen al segle XIX. Tanmateix, la llotja estava fonamentada sobre uns pilars i voltes rabassuts de pedra d'època medieval. Per darrera es recolzaven contra la muralla carolíngia de 260 cm de gruix que es conservava perfectament fins a l'alçada del segon pis. El pati es mantenia però s'hi havia de fer un rebaix de 60 cm de mitjana per tal de calçar alguns pilars de ferro de les noves façanes. El sediment del subsòl, va aportar material ceràmic migrat i força modern (segles XIX-XX) que testimoniava que el nivell de circulació havia pujat de cota en els darrers 150 anys.

En el racó de migdia del pati es va localitzar primer i enderrocar després una cisterna d'obra d'època moderna (segle XVIII-XIX) que sobresortia per damunt del nivell de circulació del pati i que estava espatllada. Els materials documentats del farciment intern dataven del segle XX. Quan es va retirar la cisterna, es va deixar vist un pany interior de la muralla de Rocafort que es perdia més enllà cap el sud vers la finca veïna.

El carrer medieval.

Al nord del pati és on es van fer les troballes més interessants. Quan es van enderrocar les parets i envans més moderns del primer pis es va poder constatar que, a la planta baixa, es conservaven les traces d'un antic carrer que travessava pel mig tota la finca de sud a nord. El vial es dibuixava mercès a la conservació de les antigues façanes que es mantenien dempeus fins a una alçada superior als 350 cm. La configuració de les portes coronades amb dovelles de pedra i altres obertures podem remuntar al segle XIII. En el segle XVI encara es conservava. A

⁶ El 1312, Guillelma, filla de G. Granell i de Beatriu, venia a Pere de Sobirós drets sobre una casa que era al costat del portal del "Castlari". Afrontava a l'est amb la casa de Bondia Caravida i a ponent, migdia i tramuntana amb el carrer que anava al portal del castell. M. Grau Montserrat, *La judería de Besalú (Girona) (siglos XIII al XV)*, Col·lecció Font Moixina, Olot, 1997, p. 62.

l'establiment que feien els jurats de Besalú a Jaume Sunyer d'un pati de terra el 1560 se l'esmenta com part de l'afrontació de ponent.⁷

La casa medieval de ponent del carrer.

A la galta de ponent es va documentar una casa medieval. La porta oberta al dit carrer era de dovelles, possiblement del segle XIII, i donava accés a una estança àmplia, quadrada i repartida en tres crugies per dos arcs diafragmàtics de mig punt. A la planta noble, en canvi, només en romanien dempeus pocs elements que es concretaven principalment en les restes de dues portes dovellades, una de les quals, era abocada al mateix carrer. La dada feia sospitar que les dues bandes del carrer havien estat connectades mitjançant un pas suspès.

Estructures medievals a llevant del carrer.

A llevant del carrer medieval trobàvem evidències més mal conservades del que hauria estat una casa. Se situava entre la muralla del carrer Rocafort, a llevant, fins al carreró descobert a l'interior de l'immoble, a ponent. Segurament en formava part un cos d'edifici de planta rectangular que s'ha conservat com una cisterna enlairada i part de la façana de llevant que mirava el carrer de ronda de la muralla. En aquest mur hi descobríem una altra porta dovellada medieval. El 1560 la casa estava arruïnada i sense sostres perquè en adquirir-la Jaume Sunyer s'especificava que era un pati de terra.⁸ En el mateix document citat s'explicitava que la casa incorporava dins la propietat la torre de la muralla que es dreçava un xic més a llevant, però no connectava directament amb la muralla perquè en distava uns 4 metres.

La cisterna.

Al nord de l'immoble, a tocar del pati de tramuntana, es documentava un cos d'edifici de planta. Se situava a llevant del carreró central. Les parets cegues eren de còdols ben tallats disposats en filades pulcres i lligades amb bon morter de calç. Per l'aspecte semblava medieval però no s'hi va trobar cap element susceptible d'aportar dades cronològiques. S'hi va accedir des de dalt a través d'una trapa i es va apreciar que per dins era buit. Es tractava d'una cisterna coberta amb volta de canó seguit. Els paraments interiors, volta inclosa, estaven arrebossats amb un morter hidràulic semblant a l'*opus signinum* de bona qualitat.

Estructures medievals en el primer pis.

Es concretaven en les restes d'un pas elevat medieval situat a nivell del primer pis i localitzat entre la cisterna, a llevant, i la casa medieval documentada a llevant del carreró interm. És obvi que originalment connectava dos cossos d'un edifici separats pel carreró esmentat. Es conserven els arrencaments dels arcs i una de les portes dovellades que tancaven l'accés al primer pis.

⁷ AMB (V-1) 4. Almoina de Besalú. Llibre de ressenyes dels documents (1624), fol. 3 v. Doc. núm. 7.

⁸ AMB (V-1) 4. Almoina de Besalú. Llibre de ressenyes dels documents (1624), fol. 3 v. Doc. núm. 7.

L'antic carreró de ronda de la muralla.

Avui és una estança de la casa de la Moneda coberta amb una volta massissa de mig punt. En canvi a l'època medieval era un carreró de ronda de la muralla. La volta actual que el cobreix es va construir el 1561 quan Jaume Sunyer va rebre la llicència per aixecar-la per part de la batllia general amb la condició que en cas de guerra l'hauria d'enderrocar.

“perquè pugui carregar en el mur de la vila tant com s'estén la casa seva per l'afrontació de solixent (...) al carrer dit lo portal de la Força. (...) Amb l'excepció que en cas de guerra o altra necessitat haurà de tornar en el seu primer estat el mur i torre”.⁹

⁹ AMB (V-1) 4. Almoina de Besalú. Llibre de ressenyes dels documents (1624), fol. 3 v. Doc. núm. 7 bis.

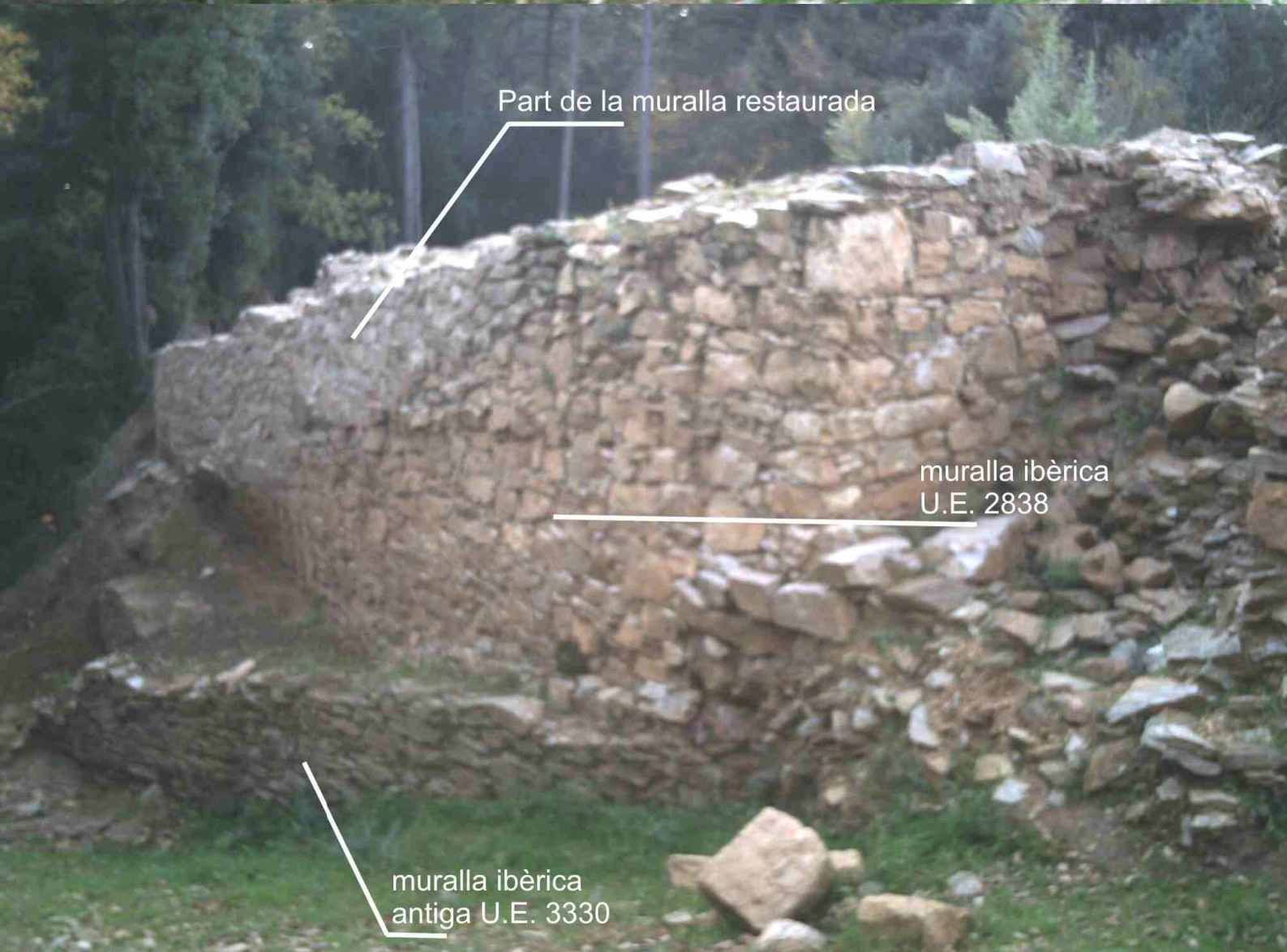
El carrer Rocafort. A l'esquerra la muralla i, al fons, la torre.

Portal de la muralla en el carrer Bernat Tallaferro. Rere el portal es poden veure els puntals i bastides de les obres de rahabilitació de la casa de la moneda.

Puntals de fusta contra la muralla U.E. 3330

Part de la muralla restaurada

muralla ibèrica
U.E. 2838

muralla ibèrica
antiga U.E. 3330

Enderroc d'estructures del primer pis.

Antic carrer de ronda de la muralla. Al fons la torre de la muralla i, el mur de l'esquerra, la muralla.

Porta amb brancals i dovelles de pedra del primer pis. Es va conservar i restaurar.

A baix, restes de la façana medieval que flanquejava per ponent un carrer medieval descobert dins de la finca.

La màquina excavadora extreu terra del subsòl del pati per fonamentar la llosa de fonament del pati.

El pati amb la llosa de 50 cm de gruix de fonamentació. Les arcades es recolzen a la muralla carolíngia. Segurament servien per sustentar un pas de ronda.

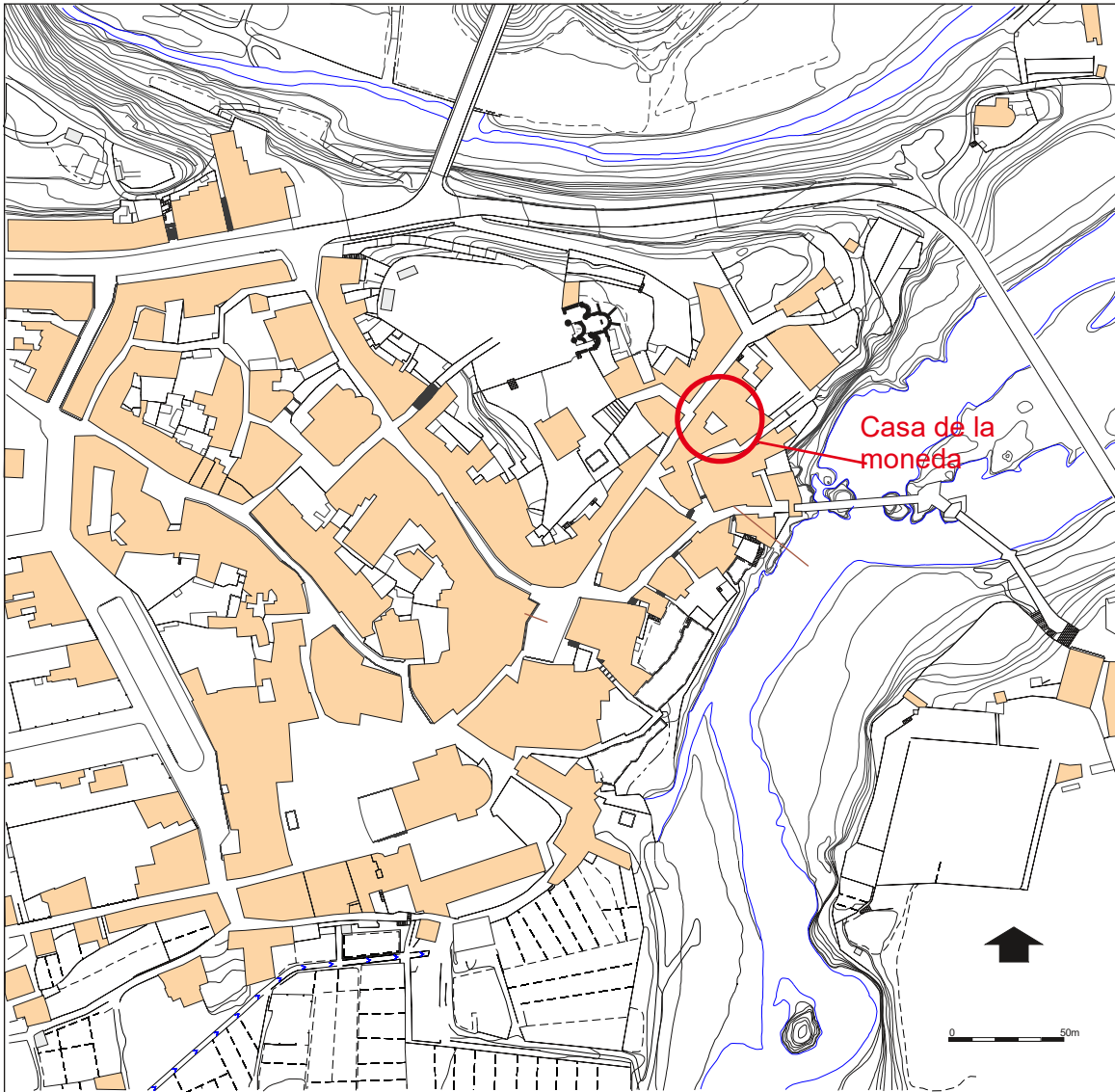

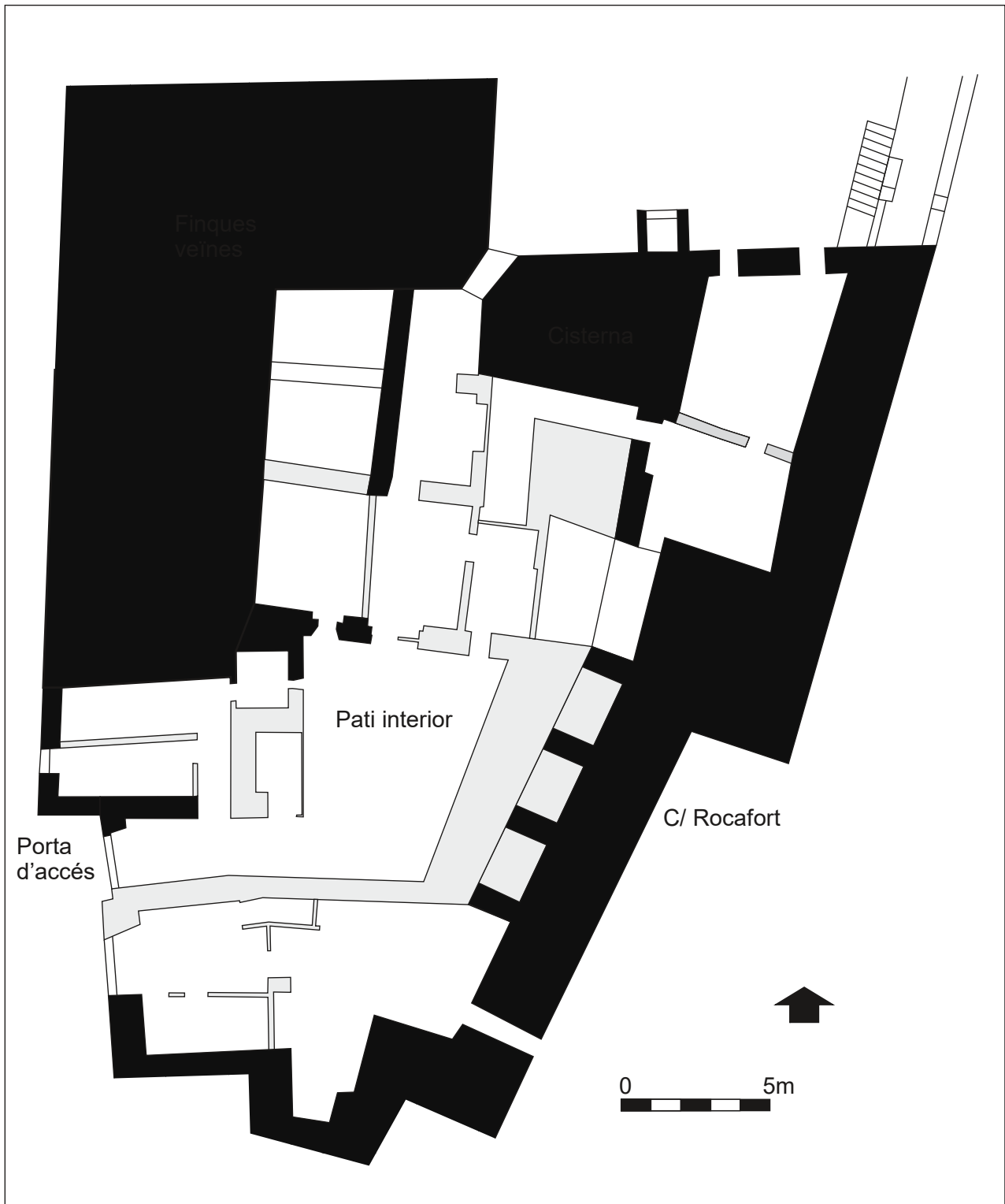
Torre de la muralla del carrer Rocafort al nivell de combat. En època moderna hi fou habilitada una estança residencial.

A baix, els paletes enllestint l'estructura metàlica de la nova obra tot salvant les estructures medievals de la planta baixa.

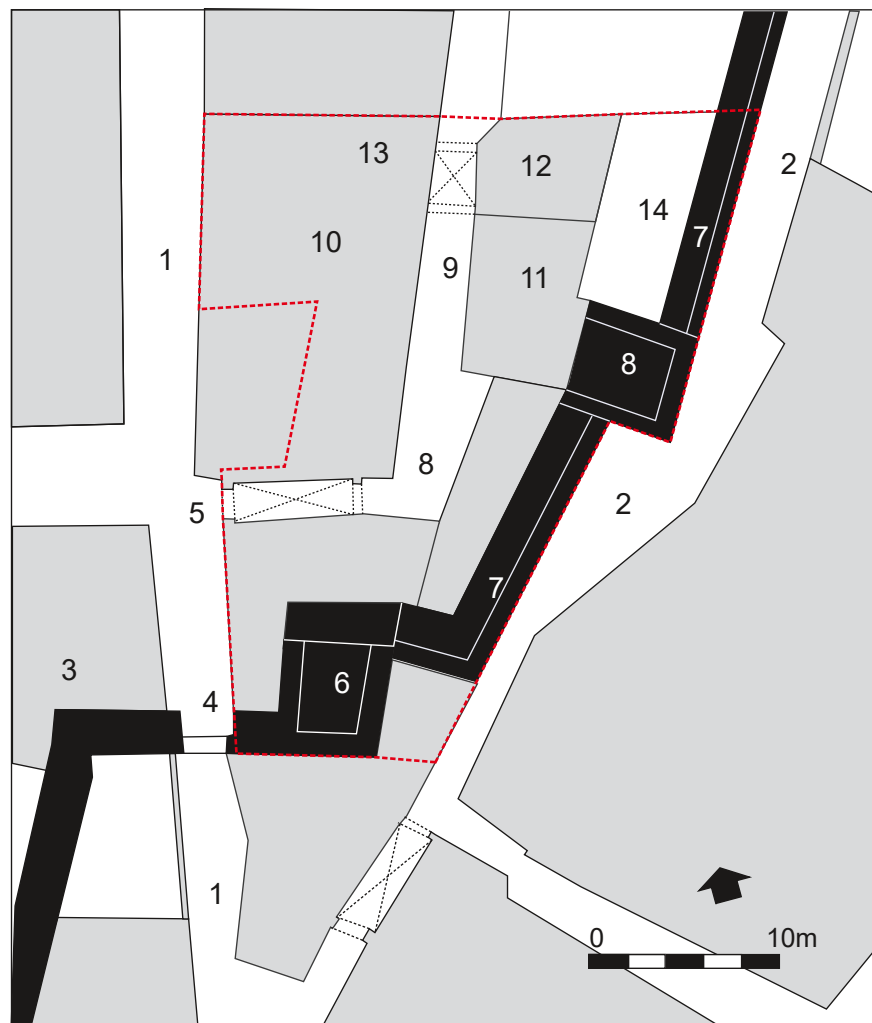

Plànol del centre històric de Besalú on es marca la ubicació de la casa de la moneda.

Planta baixa de la casa de la moneda en l'estat que tenia abans de la rehabilitació.
En trama gris les estructures enderrocades.

Planta de la casa de la moneda on s'han restituït els diferents àmbits d'interès arqueològic i patrimonial.

1. Carrer Comte Bernat Tallaferro.
2. Carrer Rocafort.
3. Muralla procedent del turó del castell.
4. Portal de la muralla en el carrer Tallaferro.
5. Porta principal d'entrada a la casa de la moneda.
6. Torre de la muralla veïna al portal del carrer Tallaferro.
7. Muralla del carrer Rocafort incorporada a la finca de la casa de la moneda.
8. Pati interior de la casa de la moneda.
9. Carreró medieval descobert a l'interior de l'immoble.
10. Restes d'una casa medieval a la galta de ponent de l'edifici.
11. Restes d'una casa medieval a la galta de llevant de l'edifici.
12. Antiga cisterna.
13. Restes d'un pas elevat medieval sobre el carreró descobert a l'interior de la casa de la moneda.
14. Antic pas de ronda de la muralla avui convertit en una estança coberta amb volta de canó.

----- Límits de la finca de la casa de la moneda.